

Князі чернігівські

Матеріал з Вікіпедії — вільної енциклопедії.

Князь Чернігівський — спадковий титул правлячих осіб Чернігова і Чернігівського князівства.



Герб Чернігівського князівства

Зміст

Історія

Чернігівські князі

Примітки

Джерела

Історія

Чернігівський стіл вважався другим за престижністю князівським столом Київської Русі після київського. На ньому зазвичай сидів князь, другий за старшинством серед Рюриковичів згідно зі спадковим правом Русі. За розмірами ж Чернігів тих часів практично не поступався Києву.

Чернігівське князівство утворилося 1023 або 1024 року, коли тмутараканський князь Мстислав Володимирович зайняв Чернігів. Тоді ж Мстислав спробував заволодіти Києвом, але поміркувавши вирішив укласти мир з Ярославом Мудрим. За договором 1026 року Руська земля була розділена Дніпром на дві частини: правобережжя належало київському князю, а лівобережжя — чернігівському. Мстислав помер бездітним, тому Чернігів знову перейшов у підпорядкування Києву. Проте Ярослав Мудрий, незадовго до смерті роздаючи уділи синам своїм, знову виділив Чернігів в окреме князівство. Дісталось воно Святославу, з якого і пішов рід чернігівських князів. Від двох синів Святослава Ярославича — Давида і Олега — пішли дві гілки чернігівських князів, Давидовичі і Ольговичі. У XI–XII ст. представники цих родів претендували на лідерство серед Рюриковичів і брали участь у міжусобній боротьбі за Київський великий стіл. Старша гілка, Давидовичі, обірвалася у 1166 р. Молодша, Ольговичі, розділилася ще на дві: нащадків Всеволода і Святослава.

До початку XIII ст. Чернігівське князівство займало велику територію, в основному, на лівому березі Дніпра. Його володіння простягалися далеко на північний схід аж до Мурома і Рязані і на південний схід до Великого степу. Крім Чернігова на території князівства були такі великі міста як Новгород-Сіверський, Стародуб, Брянськ, Путивль, Курськ, Любеч, Глухів, Чечерськ і Гомель.

1239 року Чернігів був розорений монголо-татарами. Після загибелі князя Михайла Всеволодовича 1245 року Чернігівське князівство розпалося на окремі уділи: Брянський, Новосільський, Карачевський і Таруський. Розорений татарами Чернігів вже не міг виконувати функції стольного міста, і княжий стіл був перенесений у Брянськ, а місцеві правителі стали носити титул: *князів брянських і великих князів чернігівських*. У XIV ст. продовжилось дроблення Чернігово-Сіверських земель на ще дрібніші уділи.

1357 року Брянськ був звільнений від монголів литовським князем Ольгердом. Брянське князівство ще деякий час зберігало автономію у складі Великого князівства Литовського і Руського. Останнім «князем Брянським і великим князем Чернігівським» був Роман Михайлович, вбитий в 1401 р. під час повстання в Смоленську.

Протягом XIV ст. були ліквідовані й інші уділи Чернігівського князівства, а їх правителі стали звичайними служивими князями великого князя Литовського. У середині XV ст. окремі колишні чернігівські землі були надані «на годування» князям, які втекли до Литви з Москви.

1500 року ці князі та їх нащадки, вчинивши державну зраду, переходять на державну службу до московського князя Івана III, що спровокувало чергову Московсько-Литовську війну. За мирним договором 1503 р. всі сіверські міста відійшли до Московської держави. Там нащадки цих удільних князів теж були простими служивими князями.

Чернігівські князі

Чернігівські князі		
Князь	Роки	Примітки
<u>Мстислав I Хоробрий</u>	<u>1024</u> — <u>1036</u>	
<u>Святослав I Ярославич</u>	<u>1054</u> — <u>1073</u>	
<u>Всеволод I Ярославич</u>	<u>1073</u> — <u>1076</u>	
<u>Володимир I Мономах</u>	<u>1076</u> — <u>1077</u>	
<u>Борис Вячеславич</u>	<u>1077</u>	
<u>Всеволод I Ярославич</u>	<u>1077</u> — <u>1078</u>	Вдруге
<u>Олег I Гореславич</u>	<u>1078</u> ^[1]	
<u>Володимир I Мономах</u>	<u>1078</u> — <u>1094</u> ^[2]	Вдруге
<u>Олег I Гореславич</u>	<u>1094</u> — <u>1097</u>	Вдруге
<u>Давид Святославич</u>	<u>1097</u> ^[3] — <u>1123</u>	
<u>Ярослав I Святославич</u>	<u>1123</u> — <u>1127</u> ^[4]	
<u>Всеволод II Олегович</u>	<u>1127</u> — <u>1139</u>	
<u>Володимир II Давидович</u>	<u>1139</u> — <u>1151</u>	
<u>Ізяслав Давидович</u>	<u>1151</u> ^[5] — <u>1154</u> ^[6]	
<u>Святослав II Ольгович</u>	<u>1154</u> — <u>1155</u> ^[7]	
<u>Ізяслав Давидович</u>	<u>1155</u> — <u>1157</u>	Вдруге
<u>Святослав II Ольгович</u>	<u>1157</u> — <u>1164</u> ^[8]	Вдруге
<u>Святослав III Всеволодич</u>	<u>1164</u> — <u>1177</u> ^[9]	
<u>Ярослав II Всеволодич</u>	<u>1177</u> — <u>1198</u> ^[10]	
<u>Ігор Святославич</u>	<u>1198</u> — <u>1202</u> ^[11]	
<u>Олег II</u>	<u>1202</u> — <u>1204</u> ^[12]	Під сумнівом
<u>Всеволод III Чермний</u>	<u>1204</u> — <u>1206</u> ^[13]	
<u>Рюрик Ростиславич</u>	<u>1210</u> — <u>1214</u> ^[14]	
<u>Всеволод III Чермний</u>	<u>1214</u> — <u>1215</u>	Вдруге
<u>Гліб Святославич</u>	<u>1215</u> — <u>1219</u> ^[15]	
<u>Мстислав II Святославич</u>	<u>1219</u> — <u>1224</u> ^[16]	
<u>Михайло Всеволодович</u>	<u>1224</u> — <u>1226</u> ^[17]	
<u>Олег III Курський</u>	<u>1226</u>	
<u>Михайло Всеволодович</u>	<u>1226</u> — <u>1234</u>	Вдруге
<u>Мстислав III Глібович</u>	<u>1234</u> ^[18] — <u>1239</u>	
<u>Михайло Всеволодович</u>	<u>1239</u>	Втретє
<u>Ростислав Михайлович</u>	<u>1240</u> — <u>1241</u> ^[19]	
<u>Михайло Всеволодович</u>	<u>1241</u> — <u>1245</u>	Вчетверте
<u>Андрій Мстиславич</u>	<u>1245</u> — <u>1246</u>	
<u>Андрій Всеволодович</u>	<u>1246</u> — <u>1263</u>	

<u>Роман I Старий</u>	<u>1263</u> — <u>1288</u> ^[20]	
<u>Олег IV Романович</u>	<u>1291</u> — <u>1292</u> ^[21]	
<u>Василь I Михайлович</u>	<u>1303</u> — <u>1309</u>	
<u>Святослав IV Глібович</u>	<u>1309</u> — <u>1310</u>	
<u>Василь I Михайлович</u>	<u>1311</u> — <u>1314</u>	Вдруге
<u>Дмитро Олександрович</u>	<u>1314</u> — <u>1333</u>	? Дмитро Романович
<u>Гліб II</u>	<u>1333</u> — <u>1340</u>	
<u>Дмитро Романович</u>	<u>1340</u> — <u>1350</u>	
<u>Ольгерд Гедиминович</u>	? <u>1350</u>	
<u>Дмитро Романович</u>	<u>1350</u> — <u>1356</u>	
<u>Василь II Іванович</u>	<u>1356</u>	? Василь Романович
<u>Роман II Михайлович</u>	<u>1356</u>	
<u>Дмитро III Ольгердович</u>	? <u>1356</u> — <u>1386</u>	
<u>Роман II Михайлович</u>	<u>1361</u> — <u>1401</u> ^[22]	
<u>Костянтин Ольгердович</u>	? — ?	
<u>Свидригайло Ольгердович</u>	<u>1408</u> — <u>1430</u>	
<u>Семен Можайський</u>	<u>1496</u> — ?	князь-емігрант з Московії

Примітки

1. або 1077 р.
2. Філарет (Гумілевський) об'єднує дати княжіння Мономаха як 1078 — 1094 рр. Такої ж точки зору дотримуються і деякі сучасні дослідники.
3. Київський дослідник А. Р. Гуцин називає 1096 р. початком князювання Давида Святославича у Чернігові.
4. На думку іншої частини істориків — 1126 р.
5. За Любецьким синодиком (1151)
6. Філарет (Гумілевський) узагальнює дати князювання: 1154 — 1158 рр. А. Р. Гуцин взагалі ділить їх на два етапи: 1154 — 1155 рр. і 1155 — 1157 рр.
7. А. Р. Гуцин вважає, що вперше Святослав (Микола) Ольгович сів на чернігівський стіл 1154–1155 рр., а вдруге — з 1157 до 1164 р. На думку ж Філарета (Гумілевського), у період з 1158 до 1165 р. у Чернігові на княжому троні сидів інший Ольгович — Святослав (Костянтин).
8. Войтович 2000.
9. На думку А. Р. Гуцина, великий князь Святослав Всеволодович княжив у Чернігові з 1164 до 1177 р. А у О. Яригіна читаємо: «*Святослав княжил в Чернигове с 1173 г, до 1181 г., уходя несколько раз на Киевский престол и вновь возвращаясь в Чернигов. Надо полагать, что в то время, когда Святослав княжил в Киеве, его замещал в Чернигове Олег Святославич до своей смерти (1180 г.)*». (С. 95).
10. Посилаючись на Лаврентіївський літопис, Р. В. Зотов називає іншу дату смерті Ярослава Всеволодовича — 1200 р.
11. ймовірніше за все, княжив у Чернігові з 1198 до 1202 р. Лише один Іпатіївський літопис сповіщає, що він княжив після Ярослава Всеволодовича. Р. В. Зотов зазначає, що інші літописи замовчують цей факт, хоча у деяких з них є повідомлення про смерть князя Чернігівського Ігоря Святославича 1202 р. Р. В. Зотов наголошує на тому, що

Лаврентіївський літопис, згадуючи про смерть Ігоря у 1202 р., не називає його по батькові. А в «Історії» М. Татищева відсутні дані про княжіння Ігоря Святославича в Чернігові.

12. Міг княжити у Чернігові за умови, що Ярослав Всеволодович та Ігор Святославич дійсно обіймали чернігівський княжий стіл з 1198 до 1202 р. Хоча достеменно відомо, що Олег Святославич помер 1204 р. чернігівським князем. А. Р. Гуцин згадує його під іменем Олег-Феодосій Святославич-Михайлович. Дати його княжіння, на думку дослідника, — 1202 — 1204
13. Філарет (Гумілевський) називає іншу дату княжіння Всеволода Святославича: 1202 — 1210 рр. На думку А. Р. Гуцина, то були 1204 — 1211
14. за Любецьким синодиком княжив у Чернігові з 1210 до 1214 р. Філарет (Гумілевський) називає цього князя Рюриком Ростиславичем, а термін, коли він обіймав чернігівський стіл — 1210 — 1215 рр. А. Р. Гуцин дає йому таке ім'я: Рюрик-Василій Ростиславич-Михайлович. Як на нього, цей князь управляв Чернігівським князівством з 1211 до 1212 р.
15. А. Р. Гуцин переконаний, що Гліб Святославич правив в 1212 — 1214 рр.
16. А. Р. Гуцин не погоджується із Любецьким синодиком, і вважає, що Мстислав-Пантелеймон Святославич княжив у Чернігові 1214 — 1223 рр.
17. А. Р. Гуцин схильний до того, що Михайло Всеволодович княжив у Чернігові тричі. Вперше — за період 1223 — 1235 рр. Вдруге — з 1226 до 1235 р. У 1235 р. зайняв Галич, а потім сів у Києві. У 1240 р. втретє обійняв княжий стіл у Чернігові, але незабаром рушив, в Угорщину.
18. На думку А. Р. Гуцина, — 1235 — 1239 рр.
19. у 1240 р. направлений батьком з Києва до Чернігова, але, ймовірно, був тут нетривалий час, бо 1241 р. вже діяв на Галицькій землі.
20. з 1263 до 1285 рр. — за Любецьким синодиком. Філарет (Гумілевський) називає інший час: 1261 — 1286 рр
21. за Любецьким синодиком княжив у Чернігові наприкінці XIII ст. Філарет (Гумілевський) конкретизує роки княжіння: 1291 — 1292 рр.
22. Філарет (Гумілевський) дає конкретні роки княжіння Романа Михайловича (на відміну від Любецького синодика) — 1361—1401 рр

Джерела

- Енциклопедія українознавства : Словникова частина : [в 11 т.] / Наукове товариство імені Шевченка ; гол. ред. проф., д-р Володимир Кубійович. — Париж—Нью-Йорк : Молоде життя, 1955—1995.
- Л.Войтович. Князівські династії Східної Європи (<http://litopys.org.ua/index.html>)
- Все монархии мира (<https://web.archive.org/web/20120408063133/http://www.allmonarchs.net/abc/getmonarchlist.php>)
- Головко О. Б. Титулатура носіїв державної влади на Русі в контексті середньовічних імперських доктрин (<http://haidamaka.org.ua/0162.html>)
- Україна: литовська доба 1320—1569. Русіна О., Сварник І., Войтович Л. та ін. — К.:Балтія-друк, 2011. — 176 с.

Київська Русь	
Ключові події	Прихід вікінгів • Хрещення Русі • Любецький з'їзд • Розпад Київської Русі • Монгольська навала на Русь
Населення	Слов'янські народи: в'ятичі • деревляни • дреговичі • дуліби

	<p>(волиняни) • кривичі • поляни • радимичі • сіверяни • словіни • тиверці • уличі • білі хорвати • болохівці;</p> <p><i>Угро-фінські народи:</i> весь • меря • мурома • чудь; <i>Балтські народи:</i> голядь</p>
<u>Правителі</u>	<p>Аскольд і Дір • Олег Віщий • Ігор Старий • Ольга Свята • Святослав Хоробрий • Ярополк Святославич • Володимир Великий • Святополк Окаянний • Ярослав Мудрий • Ізяслав Ярославич • Всеслав Чародій • Святослав Ярославич • Всеволод Ярославич • Святополк Ізяславич • Володимир Мономах • Мстислав Великий</p>
<u>Основні удільні князівства в XII-XIII ст.</u>	<p>Київське князівство • Чернігівське князівство • Переяславське князівство • Новгородська республіка • Волинське князівство • Галицьке князівство • Владимиро-Суздальське князівство • Смоленське князівство • Полоцьке князівство • Рязанське князівство • Турівське князівство</p>
<u>Війни</u>	<p>Походи Русі на Візантію • Погром Хозарського каганату • Битва під Любечем • Битва над Бугом • Битва на Альті • Битва на Немізі • Русько-половецькі війни • Битва на Калці</p>
<u>Культура</u>	<p>Язичництво • Християнство • Архітектура • Віче • Дружина • Дипломатія • Руська Правда • Слово про закон і благодать • Повість временних літ • Повчання Володимира Мономаха • Слово о полку Ігоревім</p>
<u>Економіка</u>	<p>Гривня (міра ваги) • Чернігівська гривня • Історія грошей в Україні • Історія української гривні • Монети Київської Русі • Златник • Срібляник • Куна • Різана • Вівериця • Ногата • Безмонетний період • Грошовий обіг в Україні 14–19 століть • Монети Київського удільного князівства (1363–1394) • Монети Сіверського князівства (1380-1393) • Монети Галицького королівства (1337-1403) • Грошик руський • Монети Новгородської боярської республіки (1420-1505) • Монети Псковської республіки (1425-1510)</p>
	<p>Русь • Рюрик • Рюриковичі</p>

Отримано з https://uk.wikipedia.org/w/index.php?title=Князі_чернігівські&oldid=33888298

Цю сторінку востаннє відредаговано о 23:20, 26 листопада 2021.

Текст доступний на умовах ліцензії Creative Commons Attribution-ShareAlike; також можуть діяти додаткові умови. Детальніше див. Умови використання.